

Επέτειος 800 ετών
από την κοίμηση του
αγ. Μιχαήλ του Χωνιάτου
Μητροπολίτου Αθηνών
1222 – 2022

Φ

Επιμέλεια
αρχιμ. Μιχαήλ Χαρ. Σταθάκης

Μαρμάρινο
θωράκιο με
ανάγλυφο
σταυρό, από τον
άμβωνα του
χριστιανικού
Παρθενώνα,
5ος-6ος αι.

8. ✠ Κατήχηση κγ'
✠ «Ὁμιλία ῥηθεῖσα
κατὰ τὴν Γ' Κυριακὴν
τῶν Νηστειῶν ἐν ἧ καὶ
ὁ Τίμιος καὶ Ζωοποιὸς
Σταυρὸς προσκυνεῖται.»

✠ Ποίημα
«Εἰς τὴν σταύρωσιν»

ΟΜΙΛΙΑ

ΡΗΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

ΕΝ Η: ΚΑΙ Ο ΤΙΜΙΟΣ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΡΟΣΚΥΝΕΙΤΑΙ.

1. Καὶ ὄδοιπόρος ὀρθίαν ἐλαύνων καὶ τραχεῖαν ἑδὼν καὶ κεκμηκῶς ἤδη καὶ τοῖς ἰδρῶσι σταζόμενος ὑποτρέχει ἀμφιλαφῆ δένδρου σκιάν, τοῦ ἡλίου κατὰ κερυρῆν ἱσταμένου καὶ τὰ μεσημβρινὰ βάλλοντος, καὶ ψυχάσας ἐπὶ βραχὺ καὶ μετρίως ἀναπνεύσας, οὕτω τοῦ λοιποῦ γίνεται δρόμου καὶ πρὸς τὸ πέρας εὐψυχότερος ἔσται. Κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡμεῖς, τὴν ἀτραπὸν τῆς νηστείας ὀδεύοντες, ἐπεὶ κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαστήματος ταύτης ἤκομεν, ὀλιγοδρανοῦντες τῷ μόχθῳ καὶ

5

δεόμενοι ἀναψύξεως, τῷ ζωηφόρῳ φυτῷ, τῷ τῆς ἀθανασίας δένδρῳ, τῷ ἀειθαλεῖ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, σήμερον προσδεδραμηκότες, περιπτυσσόμεθα καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀνέσεως ἐμφορούμεθα· οὐ ἐν τῇ σκιά φησι τὰ τῶν ἀσμάτων ἄσματα ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου· ὡς ἀχμαιότεροι πρὸς τὸ κυριακὸν πάθος καὶ τὴν ἔγερσιν ἀνεθέντες φερώμεθα.

2. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, βούλεται τὸ σήμερον προτίθεσθαι τὸν θεῖον σταυρὸν καὶ προσκυνεῖσθαι καὶ περιπτύσσεσθαι. Μὴ γὰρ οἰέσθω τις ὡς εἰκῆ καὶ ἄνευ εἰκότος λόγου τοῦτο τελεῖται παρὰ τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, ὅτι μὴδ' ἄλλο τοιοῦτό τι ἐν αὐτῇ φιλεῖ γίνεσθαι, ἀλλὰ πάντα μυστικώτερον καὶ ἀξίως τοῦ πνεύματος. Τῆς μὲν γὰρ ἀρχῆς μετὰ ζεούσης προθυμίας καὶ θερμότερας φιλοῦμεν πάντες τοῦ νηστεύειν ἄπτεσθαι, ὡσπερ δὴ καὶ τοῦ τέλους διὰ τὸ ἤδη παρεῖναι τὰ πάθη τοῦ ἀπαθοῦς καὶ τὴν ἀνάστασιν· ἐν δὲ τῷ μέσῳ κάμνομεν ἢ ὡσπερ καὶ ὑποκλάζομεν. 3. Διὰ ταῦτα προτίθεται ὁ θεῖος σταυρὸς, ἐπιρρωννύων μὲν ἡμᾶς καὶ ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ προσκυνεῖν τοῦτον καὶ περιπτύσσεσθαι, διανιστῶν δὲ καὶ οἷς τὰ πάθη τὰ δεσποτικὰ προσευαγγελίζεται καὶ δίδωσιν ὡς παρόντα φαντάζεσθαι. Οὕτω καὶ δρομεὺς ἀθλητῆς, ὑπὸ τῶν ὑπηχούντων ἀκούων ὡς οὐ μακρὰν τὰ τοῦ πέρατος, ἐπιρρώννυται. 4. Πάλαι μὲν ἐν μέσῳ τῆς γῆς σωτηρία διὰ σταυροῦ πεπραγμάτευται, νῦν δ' αὖ ἐν μέσῳ τῶν νηστίμων ἡμερῶν σώζει σταυρὸς προσκυνούμενος. Καὶ ὡς τοῖς δι' ἐρήμου πλανωμένοις τῆς Μερρᾶς τὸ τοῦ ὕδατος πικρὸν διὰ(;) τοῦ ξύλου ἐγλύκανεν, οὕτω καὶ νῦν τὴν ἐρήμην τρυφῆς νηστείαν διερχομένοις ὕδωρ καινοποιεῖ ὁ σταυ-

ρὸς ἀναψύξεως. Νῦν ἀληθῶς εἰς τὴν ἐν παραδείσῳ ζωὴν ἐπα-
νήλθομεν καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι τῆς ἐν Ἐδέμ θαυμα-
σίας διαγωγῆς· ὅθεν καὶ ἐν μέσῳ τούτων τὸ ξύλον τῆς ζωῆς,
ὁ σταυρὸς, ἴσταται· οὐ καὶ μεταλαμβάνειν οὐκ ἀπείργεται τις
νενηστευκῶς καὶ τοῦ ὑβριστικοῦ κόρου, ὡς ξύλου ἄλλου γνω-
στικοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἀποσχόμενος καὶ μεταλαβὼν τοῦ
ζωοποιῦ τούτου φυτοῦ εἰς τὸ θεωθῆναι τῇ ἀναστάσει διαπορ-
θμεύεται.

5. Φέρε τοίνυν, ὦ ἱερὲ σύλλογε, προσέχοντες τὸν νοῦν τοῖς
τῆς ἐκκλησίας θεσμοῖς, προσκυνῶμεν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ
καὶ χεῖλεσιν ἠγνισμένοις κατασπαζώμεθα καὶ τὴν ἐντεῦθεν
βοήθειαν ἐπισπώμεθα, ὅπως ἀκμητὶ βαδιοῦμεν τὸ τῆς νη-
στείας ὑπολειπόμενον. Εἴ τις ἐν ὑμῖν οἶδε γογγύσας ἐπὶ τῇ
νηστείᾳ καὶ παρὰ σκορπίου βέβληται, διὰ ταῦτα ἰδοὺ σταυ-
ρὸς, ὡς ὁ χαλκοῦς ὄφεις ποτὲ, ἀναστηλοῦται. Ἐνατενίζέτω
πρὸς τοῦτον καὶ τὸν ὄλεθρον διαφεύξεται. Εἴ τις τῷ Ἀμαλήκ
συμπλέκεται, τοῦ σταυροῦ φαινομένου ἐναργῶς, ἀλλὰ μὴ τυ-
πικῶς διαγραφομένου, ἀνδριζέσθω γενναίως καὶ τὴν νικῶσαν
κατὰ κράτος ἀποίσειται.

6. Ἐχομεν τὸ μέσον τῆς νηστείας, τὸ ἄκρον ἐλόντες
κατὰ τὴν παροιμίαν· τὸ δὲ μέσον ἔχοντες, τὸ πλεόν ἐλάβομεν,
εἴ περ τοῦ παντὸς πλεόν τὸ ἥμισυ. Οἱ μέχρι τοῦ δεῦρο συν-
τόνως τὴν νηστείαν ἀνύσαντες μὴ καθυφῶμεν τῆς στάσεως
μηδ' εἰς τὸ τέλος κατὰ τὸν Δαυὶδ διαφθείρωμεν. Οἱ γὰρ ὑπο-
μείναντες εἰς τέλος, ὡς μανθάνομεν, σώζονται. Οἱ μαλακώ-
τερον τὴν ἐγκράτειαν ἄχρι τοῦ νῦν ἐπιδειξάμενοι, τοῦ λοιποῦ
γοῦν τὴν νηστείαν ἐπιτείνωμεν, μὴ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ σωτη-

ρίου καιροῦ διὰ κενῆς ἀναλύσωμεν. Πότε, εἰ μὴ νῦν, ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἐπισκυθρωπάσομεν; πότε τὰς ψυχὰς ἐκκαθάρωμεν, πότε τὸν θεὸν ἰλεωσόμεθα; Νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, νῦν ἡμέρα σωτηρίας. Εἰ νῦν ἁμαρτάνομεν, πότε μετανοήσομεν; Εἰ τὸν καιρὸν τοῦ ἰλασμοῦ καιρὸν παροργισμοῦ ποιήσομεν, ποῖον μετανοίας τρόπον εὐρήσομεν ἄλλοτε; 7. Αἰδεσθῶμεν, ἀδελφοί, τὸν καιρὸν, δυσωπηθῶμεν τὴν τῆς νηστείας παρουσίαν. Φῶς ἐστὶν ἡ νηστεία, ἡμέρα ἐστὶν, ἥλιός ἐστιν. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ γοῦν εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. Γενώμεθα τέκνα φωτός. Μὴ τῶν θηρίων φαινώμεθα ἰταμώτεροι. Ἐκεῖνα, ἡλίου ἀνασχόντος, συνάγονται καὶ εἰς τὰς οἰκείας μάνδρας κοιτάζονται, τοῦ ἐπιέναι καὶ ἀρπάζειν λαθόμενα. Ἡμεῖς, τῆς νηστείας παγκόσμιον πυρσευούσης, ἔργα σκότους καὶ νυκτὸς ἀγαπήσομεν; Ἄπαγε· διεγερθῶμεν τοίνυν. Ὡρα γὰρ ὥσπερ ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, καὶ τὸν σκότον τῶν παθῶν ἀπονίψασθαι, καὶ πρὶν ἢ τὴν δεσποτικὴν ἀνάστασιν ἐπιστῆναι, ἐτοιμασθῶμεν ἵνα τοῦ μυστικοῦ δείπνου μὴ ἀναξίως μετὰσχωμεν μηδ' εἰς κρῖμα ἑαυτοῖς τὸ κυριακὸν σῶμα φάγωμεν καὶ τὸ αἷμα τῆς καινῆς διαθήκης πίνωμεν, καὶ γένηται τὰ ζωοποιὰ ταῦτα ἀγαθὰ ἐφόδια εἰς ἐκούσιον θάνατον. 8. Διὰ τοῦτο γὰρ φησι πολλοὶ ἐν ὑμῖν ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί· ἢ διὰ τοῦτο ποῖον; Τὸ μεταλαμβάνειν δῆλα δὴ ἀναξίως τῶν ἁγιασμάτων τοῦ Χριστοῦ. Ὡς γὰρ ὁ Χριστὸς τοῖς μὲν πιστοῖς ἐστὶ φῶς, τοῖς δ' ἀπίστοις πῦρ καταναλίσκον, οὕτω καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ καὶ τὸ αἷμα τοῖς μὲν ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν ἀξίως ζωοποιός ἐστι, τοῖς δ' ἀναξίως θανατοποιός, εἰ οὕτω θέμις εἰπεῖν. Κοι-

μῶνταί φησιν ἱκανοί, τουτέστι θνήσκουσι, τολμηρῶς τῶν μυστηρίων ἀπτόμενοι.

9. Ὅσοι τοίνυν ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ βούλεσθε συναναστῆναι αὐτῷ καὶ συζωοποιηθῆναι διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀθανάτων μυστηρίων, σπεύσωμεν καθαρθῆναι διὰ τῶν λοιπῶν τούτων ἡμερῶν τῆς νηστείας. Ἀγάπην μὲν καὶ φιλαδελφίαν περιπτυξώμεθα, μεταδῶμεν τοῖς δεομένοις τροφῆς, σκέπης, πόματος, ἕκαστος κατὰ δύναμιν. Οὐ τὰ ὑπὲρ δύναμιν ἀπαιτεῖ θεός, δέχεται καὶ ποτήριον ὕδατος ψυχροῦ καὶ ψυχία τραπέζης τοῖς πένησι προσριπτούμενα. 10. Μισήσωμεν δὲ πᾶσαν ἔριδα καὶ διχοστασίαν καὶ πᾶσαν ἁμαρτίαν δι' ἐξαγορεύσεως θεατρίσωμεν καὶ ἐκ μέσης ψυχῆς βδελυξώμεθα. Οὕτω τοῦ πνευματικοῦ Πάσχα μετὰσχωμεν πνευματικῶς· οὕτω τοῦ δεσποτικοῦ δείπνου ἀξίως μεταληψόμεθα καὶ ἐορτάσομεν ἐορτὴν Κυρίῳ εὐπρόσδεκτον ἐν αὐτῷ Χριστῷ, τῇ ἀληθινῇ καὶ ἀκαταλύτῳ ἐορτῇ ἡμῶν. Ἀμήν.

Ελεύθερη απόδοση στα νέα ελληνικά από τον π. Μιχαήλ Σταθάκη

1 Και ο οδοιπόρος που προχώρα σε ανηφορικό και δύσβατο δρόμο και ήδη τον βαραίνει η ηλικία, στάζοντας ιδρώτα τρέχει κάτω από την πλούσια σκιά του δέντρου, την ώρα που ο ήλιος μεσουρανεύει και από τα νότια ακτινοβολεί, αφού δροσιστεί για λίγο και πάρει μία ανάσα ξεκούρασης αναδαρρεί ώστε να φέρει εις πέρας το υπόλοιπο του δρόμου. Έτσι λοιπόν και εμείς διαβαίνοντας την απραπό της νηστείας, φτάνοντας στο μέσον της διάρκειάς της, ατονούμε εξαιτίας του μόχθου και χρειάζεται ξεκούραση από το ζωνφόρο φυτό, το δέντρο της αθανασίας, τον αιδαλή Σταυρό του Χριστού. Φτάσαμε λοιπόν σήμερα κοντά του και μετέχουμε στην άνεση που από αυτόν εκπέμπεται και την σκιά του οποίου, όπως λένε τα άσματα των ασμάτων, επεδύμησα και ο καρπός του είναι γλυκός στο στόμα μου. Τώρα δυναμωμένοι θα κινηθούμε προς το πάθος του Κυρίου και την ανάσταση.

2 Και νομίζω γι' αυτό σήμερα προτίθεται ο θείος Σταυρός προς προσκύνηση και επαφή. Μη νομίζει κανείς ότι έτσι όπως έτυχε και χωρίς κάποιον λόγο αυτό τελείται από την εκκλησία του Χριστού, καθώς και τίποτε άλλο παρόμοιο σε αυτή δεν γίνεται τυχάρπαστα. Αλλά πάντα με τρόπο μυστικό και του πνεύματος αντάξιο. Γιατί στην αρχή πάντα όλοι με έντονη προθυμία και θέρμη θέλουμε να νηστεύουμε, όπως και στο τέλος όπου πλησιάζουν και φαίνονται τα πάθη του απαθούς και η ανάστασή του. Στο μεσοδιάστημα όμως κουραζόμαστε και γονατίζουμε.

3 Για τους λόγους αυτούς προτίθεται σήμερα ο θείος Σταυρός δίνοντας μας δύναμη και μόνο που θα τον προσκυνήσουμε και θα τον ακουμπήσουμε αλλά και διότι μας προμηνύει τα πάθη του Κυρίου και τα κάνει να μοιάζουν παρόντα. Αυτό συμβαίνει και με το δρομέα, τον αθλητή, ο οποίος ακούγοντας τους ήχους των φιλάθλων καταλαβαίνει ότι δεν είναι μακριά από το τέρμα και έτσι παίρνει δύναμη.

4 Όπως παλαιότερα η σωτηρία φανερώθηκε στη μέση της γης διά του Σταυρού, έτσι και τώρα στη μέση των νησιτίσιμων ημερών προσκυνούμενος ο Σταυρός χαρίζει την σωτηρία. Και όπως σε εκείνους που πλανιούνταν στην έρημο της Μερράς το πικρό νερό γλυκάθηκε διά του ξύλου, έτσι και τώρα ο Σταυρός δροσίζει σαν φρέσκο νερό την अपαράκλητη νηστεία. Τώρα πράγματι επανήλθαμε στην παραδείσια ζωή καθώς οι ημέρες των νηστειών μας θυμίζουν τη θαυμασία διαγωγή μας μέσα στην Εδέμ, όπου στο μέσον βρισκόταν το ξύλο της ζωής, ο Σταυρός. Από αυτόν δεν αποπειράται κάποιος να μεταλάβει παρά μόνο αφού έχει νηστέψει και από τον κορεσμό της έπαρσης και απέχει σαν να είναι άλλο ξύλο γνώσεως καλού και πονηρού αλλά μεταλαμβάνοντας από το φυτό αυτό μεταφέρεται δια της αναστάσεως στη θέωση.

5 Φέρε λοιπόν ιερέ σύλλογε να ασπασθούμε τον Σταυρό του Χριστού έχοντας επικεντρώσει το νου μας στους δεσμούς της εκκλησίας και με αγνισμένα χείλη να τον ασπασθούμε και την βοήθεια να αποσπάσουμε από αυτόν, ώστε να φτάσουμε στο τέρμα της υπολειπόμενης νηστείας. Εάν κάποιος από εσάς γνωρίζει ότι γόγγυσε για τη νηστεία και ότι έχει κεντριστεί από το σκορπιό, γι' αυτά λοιπόν βρίσκεται εδώ ο Σταυρός, σαν τον χάλκινο όφι που κάποτε υψώθηκε. Ας ενατενίζει προς αυτόν όποιος θέλει να αποφύγει τον όλεθρο. Εάν κάποιος συμπλέκεται με τον πονηρό, με το να φαίνεται ο Σταυρός εναργώς, αλλά να μην διαγράφεται τυπικώς και χωρίς πίστη, θα ανδρωθεί γενναία απομακρύνοντας την κατάσταση που φαίνεται να υπερίσχυσε.

6 Και αφού φτάσαμε στο μέσον της νηστείας φτάσαμε και στο τέλος, όπως λέει η παροιμία. Αφού φτάσαμε στη μέση έχουμε το μεγαλύτερο μέρος διανύσει. Περισσότερο από το όλον είναι το μισό. Όσοι μέχρι τώρα συντονισμένα περάσαμε τη νηστεία ας μην καμφθούμε επειδή κρατήσαμε τέτοια στάση, ούτε τώρα προς το τέλος να την χαλάσουμε όπως λέει ο προφήτης Δαβίδ. Όσοι υπομείνουν μέχρι το τέλος, όπως μαθαίνουμε, αυτοί και θα σωθούν. Όσοι στην εγκράτεια μέχρι τώρα φάνηκαν μαλθακοί από τώρα και για την υπόλοιπη νηστεία ας επιτείνουμε μη τύχει και το υπόλοιπο της σωτήριας αυτής περιόδου που μας απομένει περάσουμε μάταια. Πότε εάν όχι τώρα θα λυπήσουμε τις αμαρτίες μας; Πότε θα καθαρίσουμε τις ψυχές μας; Πότε θα εξευμενίσουμε τον Θεό; Τώρα είναι ο καιρός ευπρόσδεκτος τώρα είναι ημέρα σωτηρίας. Εάν και τώρα αμαρτάνουμε πότε θα μετανοήσουμε; Εάν τον καιρό της συγχώρεσης μετατρέψουμε σε καιρό παροργισμού πού θα βρούμε άλλοτε τρόπο μετανοίας;

7 Ας ντραπούμε αδελφοί την ευκαιρία, ας κατεβάσουμε το βλέμμα στην παρουσία της νηστείας. Η νηστεία είναι φως, είναι ημέρα, είναι ήλιος. Ας περπατήσουμε με

ωραίο τρόπο, όπως την ημέρα. Ας γίνουμε τέκνα φωτός. Μην φανούμε θρασύτεροι από τα θηρία εκείνα που μόλις ανατείλει ο ήλιος συναγελάζονται στις κρυψώνες τους και σχεδιάζουν πως να κινηθούν και να αρπάξουν χωρίς να γίνουν αντιληπτά. Ενώ ο καιρός της νηστείας καταυγάζει όλο τον κόσμο, εμείς θα αγαπήσουμε τα έργα του σκότους και της νύχτας; Μακριά από εδώ! Λοιπόν ας ενεργοποιηθούμε. Γιατί δεσ όπως σηκώνεσαι από τον ύπνο, καθώς λέει ο θείος απόστολος, και με το πλύσιμο καθαίρεις το σκότος των παθών και πριν μας προλάβει η δεσποτική εορτή της αναστάσεως να ετοιμαστούμε ώστε του μυστικού δείπνου να μη μετέχουμε αναξίως ούτε να μεταλάβουμε το κυριακό σώμα και να πιούμε το αίμα της καινής διαθήκης εις κρίμα για τους εαυτούς μας και να μεταβληθούν αυτά τα αγαθά εφόδια σε εκούσιο θάνατο.

8 Γι' αυτό λοιπόν λένε πολλοί από εσάς πως είναι ασθενείς και άρρωστοι και μάλιστα ικανοί ώστε να κοιμηθούν· εξαιτίας αυτού· ποιου; Του να μεταλαμβάνουν δηλαδή αναξίως από τα αγιάσματα του Χριστού. Γιατί όπως ο Χριστός για τους πιστούς είναι φως για τους άπιστους είναι φωτιά που κατακαίει τα πάντα, έτσι και η σάρκα και το αίμα του γι' αυτούς που μεταλαμβάνουν και πίνουν αξίως είναι ζωοποιά, για τους αναξίους είναι πρόξενα θανάτου, σαν θεία δικαιοσύνη θα έλεγε κανείς. Το ότι λένε πως είναι ικανοί ώστε να κοιμηθούν, ερμηνεύεται οτι πεθαίνουν, όσοι παράτολμα έρχονται σε επαφή με τα μυστήρια.

9 Όσοι λοιπόν κατά την ανάσταση του Χριστού επιθυμείτε να αναστηθείτε και να ζωοποιηθείτε μαζί με αυτόν δια της μεταλήψεως των αθανάτων μυστηρίων ας σπεύσουμε να καθαρισθούμε κατά το υπόλοιπο των ημερών της νηστείας. Ας αγκαλιάσουμε την αγάπη και την φιλαδελφία, ας δώσουμε τροφής σε όσους τη χρειάζονται, στέγη, πόμα, ο καθένας αναλόγως των δυνατοτήτων του. Δεν απαιτεί ο Θεός κάτι πέρα από τις δυνάμεις μας, δέχεται και το ποτήριο του δροσερού νερού και τα ψίχουλα του τραπέζιού ας προσφέρουμε σε όσους πεινούν.

10 Ας μισήσουμε κάθε έριδα και διχόνοια και κάθε αμαρτία ας διακωμωδήσουμε και ας σιχαθούμε μέσα από την ψυχή μας με την εξομολόγηση. Έτσι το πνευματικό Πάσχα θα εορτάσουμε πνευματικώς. Με αυτόν τον τρόπο θα μεταλάβουμε αξίως από το δεσποτικό δείπνο και θα εορτάσουμε εορτή ευπρόσδεκτη στον Κύριο και μαζί με τον ίδιο τον Κύριο, χάριν της αληθινής και ακατάλυτης εορτής μας. Αμήν.

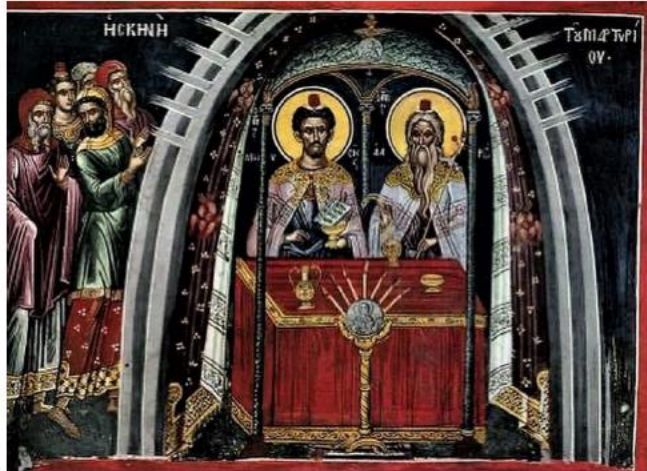

Κατήχηση κγ'

(Παραθέτουμε την θεματική και ερμηνευτική ανάλυση της κγ' κατήχησης του αγ. Μιχαήλ Χωνιάτου από την Διδακτορική Διατριβή της Φανής Βόινου με τίτλο «Ανάλυση και επιλεκτική έκδοση των κατήχησης του Μιχαήλ Χωνιάτη», Ιωάννινα 2016).

Στο προοίμιο της κγ' κατήχησης, η οποία επιγράφεται *Περὶ θυμοῦ*, ο Χωνιάτης αφορμάται από ένα βιβλικό θέμα για να προσδιορίσει κατόπιν ως κατηχητής τον λόγο του. Η μορφή του Βεσελεήλ και ο βιβλικός λουτήρας της σκηνής του μαρτυρίου που δεσπόζουν στην Ἐξοδό (κεφ. 38), δεσπόζουν και στο προοίμιο της κγ' κατήχησης. Ο Βεσελεήλ επιλέχθηκε από τον θεό για να επιβλέψει την κατασκευή της σκηνής του μαρτυρίου. Ὅσον αφορά στο

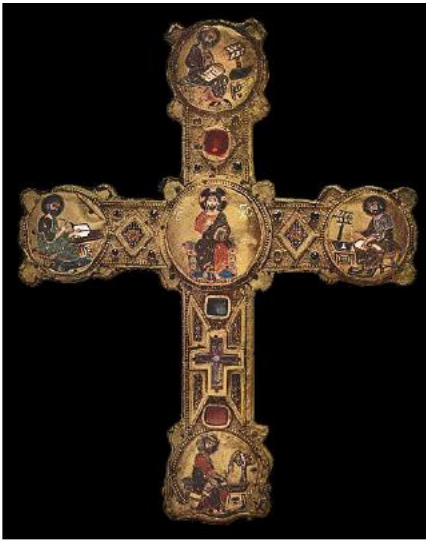
λουτήρα πρόκειται για τον χάλκινο λουτήρα ο οποίος είχε χωριστή βάση και η ιδιότητά του ήταν να πλένουν οι ιερείς τα χέρια και τα πόδια τους όταν εισέρχονταν στη σκηνή του μαρτυρίου ή όταν προσέφεραν θυσιές. Με βάση το παλαιοδιαθηκικό χωρίο ο

επίσκοπος οικοδομεί τις αντιστοιχίες του. Για να αναπαραστήσει, δηλαδή, αυτό που θέλει να πει –τον λόγο που εκφωνούν οι επίσκοποι– αναπτύσσει μια μεταφορά με τον λουτήρα, με τον κατηχητήριο λόγο ως ένα λουτήρα που τον προσκομίζουν στην εκκλησία οι επίσκοποι, οι ἐπιστημονάρχαι (ο όρος κατάγεται ενδεχομένως από το μοναστικό περιβάλλον της Μονής Στουδίου και σήμαινε αρχικά τον μοναχό που επανέφερε τους αδελφούς του στα καθήκοντά τους), όπως τους αποκαλεί στην κατήχηση. Ὅπως ο λουτήρας, έτσι και οι λόγοι «καθαίνουν» τους κατηχούμενους «ὡς πλυνοὺς καθαρσίους τοῖς κατηχουμένοις γινομένους τῶν ἐν αὐτοῖς μοχθηρῶν ἔξεων» και, όπως ο

λουτήρας είναι διακοσμημένος με κάτοπτρα, έτσι και οι κατηγήσεις είναι εφοδιασμένες με «θεωρήματα» «καὶ τούτων ὅσους ἔχ κατόπτρων γυναικείων τουτέστι θεωρημάτων τεχνικῶν τῶν ἔξωθεν ἐπιστημῶν καὶ μεθόδων ἐπετεχνήσαντο».

Η αναλογία προεκτείνεται στις τέχνες και τις επιστήμες: όπως στις τέχνες κάθε τι προσδιορίζεται με ακρίβεια έτσι και οι κατηχητήριοι λόγοι προσδιορίζουν με ακρίβεια τις κατηγορίες των παιδῶν «τῆν τῶν παιδῶν ἄτακτον ἀπειρίαν συνιδόντες». Οι γραμματικοὶ διακρίνουν οκτώ μέρη του λόγου «εἰς ὀκτῶ τινὰ μέρη» ανάγοντας τις άπειρες λέξεις ενός λόγου σε κατηγορίες. Οι κατηχητές από την πλευρά τους, επιχειροῦν κάτι ανάλογο. Με βάση τις άπειρες διακυμάνσεις των παιδῶν και την αναγωγή τους σε ασκητικές κατηγορίες. Οι θεωρητικοὶ της ρητορικής τέχνης ανάγουν την καθημερινή ποικιλία των επίμαχων πολιτικῶν υποθέσεων σε έναν συγκεκριμένο στην θεωρία αριθμὸ «ζήτημάτων» «εἰς ὠρισμένα τινὰ ζητήματα συνεπέραναν». Οι κατηχητές στον δικό τους τον χώρο δεν κάνουν κάτι διαφορετικό. Μία άλλη τέχνη/επιστήμη είναι η ιατρική. Ως θεωρητικοὶ οι ιατροὶ ανάγουν την πληθώρα των νοσημάτων σε βασικές αιτίες και προχωροῦν σε διάγνωση «ἰατροὶ δὲ τὰ μυρία τῶν νοσημάτων σμήνη εἰς αἰτίας ῥητὰς ἀνήγαγον», παρόμοια και οι κατηχητές στον βαθμὸ που “θεωροῦν” διαμορφώνουν τον λόγο τους με αιτίες, διαγνώσεις και θεραπείες παιδῶν. Επιπλέον, όπως οι φιλόσοφοι με την αφαιρετική τους σκέψη ανάγουν τα πάντα σε γενικές κατηγορίες «οἱ τε φιλοσοφοῦντες πάντα τὰ ὄντα ἔξεκορύφωσαν εἰς δέκα τινὰ γένη, ἃ καὶ δέκα κατηγορίας ὠνόμασαν», έτσι και οι ἐπιστημονάρχαι –οι κατηχητές, οι ἐπίσκοποι, οι χριστιανοὶ διδάσκαλοι– με την κατήχηση μέσω της αφαιρετικής διδασκαλίας κάνουν διάκριση των παιδῶν και διαγιγνώσκουν τα ψυχικά νοσήματα, τα συνειδησιακά ζητήματα των πιστῶν «ἐκεῖνο δεῖν ἔγνωσαν μεθοδεῦσαι, ὅπερ καὶ παῖδες γραμματικῶν καὶ ῥητόρων, φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν». Στην ουσία, στο προσίμιο, ο κατηχητήριος λόγος παρουσιάζεται ως κάτι αντίστοιχο των επιστημῶν και τεχνῶν με κοινὸ τους σημεῖο την αφαιρετική διαδικασία, η αναγωγή της πληθώρας σε κατηγορίες, για να αναδειχθεῖ τελικὰ και η θεωρητική πτυχὴ της κατήχησης μέσω της σύγκρισης με τα θεωρητικὰ μαθήματα των τεχνῶν.

Ουσιαστικά, με τη φράση «οἱ καθ' ἡμᾶς οὗτοι θεῖοι καὶ σοφοὶ τὰ πάντα διδάσκαλοι στοιχειοῦνται» ο Χωνιάτης προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι χριστιανοὶ διδάσκαλοι θεμελιώνουν τα βασικά στοιχεία του χριστιανισμού, πάντα αναλογικά με τις τέχνες. Είναι σαν να λέει ο ρήτορας ὅτι ὑπάρχει μια «γραμματική» του κηρύγματος «ὡς γραμματεῖς μαθητευθέντες ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Ἡ ὅτι ὑπάρχει μια

«ρητορική» του κηρύγματος, διότι ο κατηχητής με τέχνη του ασκεί «διατησία» στα συγκρουόμενα πάθη ἐντός μας. Ἡ ὅτι ὑπάρχει μια «ιατρική» του κηρύγματος, διότι ο κατηχητής διαγιγνώσκει το νόσημα τῆς ψυχῆς καὶ αγωνίζεται για τὴ θεραπεία του «καὶ διαγνωστικὴν ἐπιστήμην τῶν ψυχικῶν νοσημάτων παραδιδόντες ὡς ἰατροί». Ἡ ὅτι ὑπάρχει μια «φιλοσοφία» του κηρύγματος, διότι ο κατηχητής κατηγοριοποιεῖ τους λογισμοὺς του ἀνθρώπου «ἐπιστημοῦντες τὲ ὡς ὄντως φιλόσοφοι εἰς γενικωτέρους ἀνήγαγον λογισμοὺς». Θα μπορούσαμε να πούμε ὅτι σε αὐτὸ το προοιμιακὸ μέρος ο Χωνιάτης προβαίνει σε μια θεωρία του «τί ἐστὶ κατήχησις».

Για να ολοκληρωθεῖ αὐτὴ ἡ θεωρία, ο ἐπίσκοπος προσδιορίζει με ακρίβεια τις κατηγορίες των παθῶν, τις συνενώνει καὶ τις ταξινομεῖ. Ἡ σειρά των παθῶν μᾶς θυμίζει τὴ σειρά των ἤδη ἐκφωνημένων κατηχήσεων ἀπὸ τον ἐπίσκοπο «ὁκτώ πάντα τὰ πάθη τὰ ἐν ἡμῖν ἐνεργούμενα συντεμόντες». Σε παράλληλη διάταξη παρατίθενται καὶ οἱ ἀντίστοιχες ἀρετές «οἷς ἀντίκεινται ἀγαθοὶ οὗτοι: τῷ μὲν τῆς γαστριμαργίας, ὁ τῆς ἐγκρατείας· τῷ δὲ τῆς πορνείας, ὁ τῆς σωφροσύνης· τῷ δὲ τῆς φιλαργυρίας, ὁ τῆς ἐλεημοσύνης· ὁ δὲ τῆς πραότητος, τῷ τῆς ὀργῆς· ὁ δὲ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης, τῷ τῆς λύπης καὶ μνησικακίας· ὡσπερ καὶ ὁ τῆς ὑπομονῆς, τῷ τῆς ἀκηδίας· καὶ τῷ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς κρυπτῆς ἐργασίας· καὶ τῷ τῆς ὑπερηφάνιας, ὁ τῆς ταπεινοφροσύνης· καὶ εἰσὶν οὗτοι κάκεινοι βαθμοὶ καὶ οἱ μὲν εἰς οὐρανοὺς ἀνάγοντες· οἱ δὲ εἰς τὸν ἄδην κατὰγοντες». Τα ὀκτὼ πάθη τακτοποιοῦνται ἀκολουθῶς σε μια πιο ἀφηρημένη κατηγορία τριῶν παθῶν «ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀκτὼ τούτους εἰς τρεῖς ἡενικωτάτους αὐθις συνάγουσι» καὶ στη συνέχεια συμπυκνώνονται στο

πάθος της φιλαυτίας «καὶ ὡς ἐκ παρατροπῆς μὲν τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, ὑφίστανται τὴν ἀρχὴν· ἐκ δὲ φιλαυτίας αὐξάνονται».

Με τὴν κατανομὴ αὐτὴ το προσημιακὸ τμήμα το λόγου ολοκληρώνεται και αρχίζει ἡ επεξεργασία το κυρίου θέματος, που εἶναι ἡ οργή και ο θυμὸς. Ο ομιλητὴς κάνει σύντομη μνεία στα θέματα των κηρυγμάτων των προηγούμενων Κυριακῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς «ἐν μὲν ταῖς προελθούσαις κυριωνύμοις ἡμέραις τῆς ἁγίας ταύτης τεσσαρακοστῆς, περὶ τῶν τριῶν γαστριμαργίας· πορνείας· φιλαργυρίας διηλέγχθημεν», συνδέοντας κατὰ αὐτὸ

τον τρόπο το θυμὸ με τα τρία πάθη. Για τὴ σχέση θυμοῦ και γαστριμαργίας εκθέτει δύο παραδείγματα: ἓνα ἀπὸ τὴ Βίβλο, με τον Μωυσή που οργίσθηκε με τον λαὸ το Ἰσραήλ ὅταν κατὰ τὴν ἐξοδο στὴν Αἴγυπτο δεν εκτίμησε το μάννα που ἔστειλε ο θεὸς (Ἐξ. 16,1-20), και ἓνα ἀπὸ τὴ φιλοσοφία με ρῆση το Κάτωνα για τὴ διαμάχη λόγω γαστριμαργίας. Για τὴ

σχέση θυμοῦ και πορνείας παρουσιάζει ως παράδειγμα τον Δαυὶδ ο οποίος, ἀπὸ ἔρωτα για τὴ Βηρσαβεέ, προέβη σε μοιχεία και σε φόνο το Ουρία. Για τὴ σχέση θυμοῦ και φιλαργυρίας χρησιμοποιεῖ το τρίπτυχο: ἀπὸ τον Ἀριστοτέλη τὴ διάκριση τῆς ποιότητας των σωμάτων (θερμά-ψυχρά), ἀπὸ τὴ Βίβλο τον χαρακτηρισμὸ για τους δυνάστες ως θυμώδεις και για τους πένητες ως ταπεινοὺς, ἀπὸ τον Χριστὸ τὴ ρῆση περὶ πραότητος και ταπεινότητος. Μετὰ τὴν "τεκμηρίωση" των τριῶν παθῶν, ο ἐπίσκοπος εισάγει το νέο το θέμα και το δικαιολογεῖ με βάση τὴ θέση τῆς οργῆς στο σύστημα των παθῶν «νῦν δὲ περὶ τῆς ἐξῆς διαλεξόμεθα· ὀργὴ δὲ ἦν μετ' αὐτάς τεταγμένη· οὐκ ἀλόγως οἶμαι». Στὴ συνέχεια προβαίνει σε μια διάκριση των εννοιῶν οργῆς-θυμοῦ και αρχίζει ἡ επεξεργασία το θέματος το, με παραδείγματα ἀπὸ τὴ Βίβλο.

Με μεγαλύτερη συνέπεια διευκρινίζει ακολουθῶς το θέμα το, ὁ περὶ τῆς ὀργῆς λόγος, και προχωρεῖ στὴν ἐπεξήγηση τῆς ουσιαστικῆς διαφορᾶς θυμοῦ και οργῆς. Χρησιμοποιώντας τὴν εἰκόνα το πυρός «διαφορὰ δὲ θυμοῦ πρὸς ὀργὴν, οἷα και πρὸς ὑποτυφόμενου ὕλη τινὶ» παρουσιάζει τον θυμὸ ως ἓνα

φαινόμενο φυσιολογίας του σώματος, ένα αίσθημα, ενώ την οργή ως έκφραση, ως συμπεριφορά μέσω της οποίας εκφράζεται η φυσιολογία του σώματος. Στο κηρυγματικό μέρος ο επίσκοπος εισάγει θέματα τα οποία μπορεί να δημιουργήσουν απορία. Στη Βίβλο ένα θέμα που προκαλεί απορία είναι η οργή και ο θυμός του Θεού του άπαθους, αλλά και ότι υπάρχουν βιβλικά πρόσωπα τα οποία καταλαμβάνονται από θυμό. Για να αντιμετωπίσει την απορία εισάγει την ιδέα του δίκαιου θυμού, ενός θυμού που συνοδεύεται από μέτρο και λογική. Η άποψη αυτή εξηγεί το βιβλικό «ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε» και αναγνωρίζει ότι ο θυμός έχει μια λογική, γι' αυτό συνδέεται με τον άνθρωπο. Τέτοιες περιπτώσεις δίκαιου θυμού σεβάσμιων προσώπων από τη Βίβλο είναι ο Φινεές, ο Ηλίας, ο Σαούλ, ο Αχαάβ, ο μέγας πᾶος Μωυσής και, παρόμοια, ο Δαυὶδ ο οποίος ελέγχει τον θυμό του και τον αφήνει να εκδηλωθεί όταν πρέπει «οἷά τις ἡνίοχος ἀγαθὸς τοῦ θυμοειδοῦς ἐπέχων ἐν λόγῳ καὶ κατὰ καιρὸν ἐφίει». Με την παράθεση αυτών των «υποδειγμάτων» ο Χωνιάτης θεωρεί ότι έκανε έναν βιβλικά κατοχυρωμένο απολογισμό του δίκαιου θυμού «καὶ πλήρης ἢ κατ' αὐτὸν ἱστορία τῶν τοιούτων ὑποδειγμάτων».

Από ό,τι έχει πει έως τώρα διαπιστώνουμε ότι η κατήχησή του είναι μια “ηθική θεωρία”. Για αυτό άλλωστε είναι κατήχηση και όχι κήρυγμα γιατί ο λόγος είναι θεωρητικός, πλούσιος σε ερωτήματα και απορίες «δεὶ δὴ κἀνταῦθα διορισμοῦ τινὸς διαρθρῶντος καὶ λόγου καταστοχαζομένου ἐπιστημονικῶς». Η νέα απορία του ομιλητή σχετίζεται με το ότι ο δίκαιος θυμός επαινείται, ενώ η αοργησία δεν επαινείται πάντα, ενίοτε μάλιστα είναι ανεπίτρεπτη. Με αφορμή αυτή την απορία κάνει λόγο για τη μεσότητα και πώς μπορεί κάποιος να την επιτύχει. Η συλλογιστική του εδώ είναι καθαρά αριστοτελική με τις ελλείψεις και τις υπερβολές. Το επόμενο ερώτημα αφορά στα όρια της πραότητας, ποιο είναι το κριτήριο, πόσο μπορεί κάποιος να είναι πᾶος «ποῖον δὲ μέτρον πραότητος εὐρήσομεν». Για τον επίσκοπο το μέτρο είναι συγκεκριμένο. Είναι ο ίδιος ο Χριστός «οὐκοῦν μάθωμεν παρ' αὐτοῦ, πότε χρῆ πραῦθυμειν καὶ πότε ὑπερερεθίζεσθαι». Σύμφωνα με τα λόγια και τα έργα του Χριστού ο θυμός πρέπει να προσανατολίζεται σε ό,τι μας παρασύρει από τα δέοντα ή όταν ο διάβολος επιθυμεί προσκύνηση «ὑπαγέ φησιν ὀπίσω μου σατανᾶ». Το ίδιο πράττει και ο Πέτρος. Αυτός όμως στρέφει

την οργή του και προς όσους προσβάλλουν τον οίκο του θεού με ληστείες ή αργυραμοιβές, και κυρίως προς τους Γραμματείς και Φαρισαίους για τα αδικήματά τους. Ακολουθεί η απορία σχετικά με πότε μπορεί κάποιος να ελέγχει το θυμό του «πότε δὲ χρή και πιέζειν κατάγγχοντας τὸ θυμούμενον». Και εδώ το μέτρο είναι πάλι τα λόγια και οι πράξεις του Χριστού «πάλιν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ μάθωμεν λόγοις και ἔργοις διδάσκοντες». Μέσα ἀπὸ το βίο του Χριστοῦ λοιπὸν ἐξάγεται τὸ μάτην ὀργίζεσθαι, και ἀπὸ αὐτὸ προκύπτει στον λόγο του επισκόπου μια ερμηνεία του μάταιου «πρὸ τούτων δὲ σαφηνιστέον, ὅτι ποτε λέγεται μάταιον».

Ακολουθεῖ το ερώτημα πότε και πὼς πρέπει να χρησιμοποιούμε την οργή και την αοργησία «πότε μὲν δὴ και ὅπως χρηστέον ἀοργησία τε και ὀργή». Την ἀπάντησή δίνει πάλι το παράδειγμα του Χριστοῦ «οὔτω παρὰ τοῦ πράου διδασκάλου μανθάνομεν», ἀλλὰ και βιβλικές μορφές πριν ἀπὸ αὐτόν, οι οποίες με τον βίο τους ἔχουν στοιχειοθετήσει ἕναν κανόνα για το θέμα «και οἱ πρὸ Χριστοῦ κατωρθωκότες τῷ κανόνι τούτῳ στοιχειοῦντες κατώρθωσαν» και στους οποίους ἀποδίδει πάλι –ὅπως εἶδαμε παραπάνω– την ἀριστοτελική ἀρετή της μεγαλοψυχίας, ἐδὼ ὅμως με τη χριστιανική της διάσταση «εἰ παρενέγκωμεν πάντα χορὸν τῶν μακαρίων ἀνδρῶν, εὐρήσομεν ἐπὶ μὲν ταῖς κατ' αὐτῶν παροινίαις μεγαλοψυχοῦντας». Στα βιβλικὰ πρότυπα αοργησίας

συμπεριλαμβάνονται ο Μωυσής, ο Ηλίας και ο Δαυίδ. Ως προς τον Μωυσή ο ἐπίσκοπος περιγράφει το επεισόδιο με τον Ααρὼν ὅπως παρουσιάζεται στους Αριθμούς (κεφ. 16), δίνοντας ἐμφάση στη μεγαλοψυχία που ἐπέδειξε ο προφήτης στην ἴαση της

λεπρῆς Μαρίας (Αριθμ. 12). Ως προς τον Ηλία, ο ἐπίσκοπος παραθέτει τρία περιστατικά. Το ἕνα ἀφορὰ στην τιμωρία και ἐν τέλει τη σωτηρία του Αχαάβ ο οποίος τιμωρήθηκε για την κατάχρηση του ἀμπελώνα τοῦ Ναβουδαί και τον φόνο του (3Βασιλ. 20,17-29). Το δεύτερο ἀφορὰ στην ἐπέμβαση του Ηλία

για τη σωτηρία του υιού της χήρας Σαραφθίας (3Βασιλ. 17,1-24). Ιδιαίτερη μνεία κάνει ο επίσκοπος στην περίπτωση του Ελισσαίου, μαθητή του προφήτη Ηλία (4Βασ. 2). Ο Χωνιάτης αναλύει ευρύτατα την προσφώνηση προς τον Ελισσαίο *Ἀνάβαινε φάλακρέ ἀνάβαινε*.

Ο ομιλητής παραδέχεται την εκτεταμένη αναφορά στους μακάριους άνδρες. Γιατί οι κατά νόμον τέλειοι, όπως τους ονομάζει τώρα, πολλές φορές αδιαφορούν και μένουν απαθείς στα αδικήματα που υπέστησαν «ὅτι καὶ οἱ κατὰ νόμον τέλειοι τῶν μὲν εἰς αὐτοὺς ἀδικημάτων ὀλιγώρως εἶχον καὶ ἀπαθῶς». Ο επίσκοπος αναφέρεται στην ανεξικακία και πραότητα που συναντάται και στην κλασική εποχή «ἀνεξικακία καὶ πραότης ὑποφαινομένη καὶ παρ' Ἑλλησιν» και περιγράφει ως παράδειγμα ανεξικακίας και πραότητας ένα επεισόδιο με τον Περικλή.

Με τη φράση *ἡγάσθη καὶ ταῦτα οὐσιαστικά* δηλώνει ότι η παράδειση παραδειγμάτων ολοκληρώνεται και θα προχωρήσει τώρα σε σύγκριση με την ανεξικακία και την πραότητα στον χριστιανισμό. Ο Χωνιάτης βρίσκει αφορμή να εξάρει τον ανεξικακο χριστιανικό τρόπο ζωής «τὸ ὕψος τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ἀπαράβλητον» και από την άλλη να υποβιβάσει την «εβραϊκή πολιτεία» ή την αρχαιοελληνική «οὐχ' οἶόν τε παρεξετάξεσθαι τῇ νομικῇ, μὴ ὅτι γε τῇ ἑλληνικῇ». Στην ουσία, έχουμε στο σημείο αυτό την κριτική της θυμικής συμπεριφοράς στην αρχαιότητα «ὡς πρὸ τῆς χριστιανικῆς πολιτείας καὶ ἄνευ τοῦ κατὰ χριστιανὸν ὑποδείγματος ἀκριβοῦμενα». Ὅσοι προηγούνται του Χριστοῦ διέπρεψαν με την αοργησία τους, διότι απλά δεν αντιδρούσαν «οἱ κατ' αὐτοὺς μὲν ἀοργησίᾳ διαπρέψαντες, μόνῳ τῷ μὴ ἀντιδράσαι διέλαμψαν». Εδώ παρουσιάζει ως πρότυπο χριστιανικής ζωής (φιλοσοφία) τον πρωτομάρτυρα Στέφανο (καλλίνικος),

κυρίως για την συνειδητά απαθή στάση του απέναντι σε αυτούς που τον λιδοβολούσαν «ὁ μέγας θησαυρὸς τῆς ἀπαθοῦς ἐκείνης ψυχῆς ... ὡς κάκεινα ἐκὼν καρτερεῖ καὶ φιλοσοφεῖ, τὰ μὴ τοῖς πολλοῖς ὑπομενετέα κατὰ γνώμην ἐκούσιον». Αἰξίζει να αναφέρουμε ὅτι και σε ἄλλους ομιλητὲς κατηχήσεων παρουσιάζονται ὡς παραδείγματα, εκτὸς ἀπὸ τα βιβλικὰ πρόσωπα, μάρτυρες ἢ ὅσιοι. Για παράδειγμα σε κατήχηση τοῦ Συμεὼν Νέου Θεολόγου γίνεται εκτενὴς ἀναφορά στο βίο τῆς Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. Ἡ ἀναφορά δικαιολογεῖται ἀπὸ το γεγονός ὅτι τὴν Κυριακὴ τῆς ε΄ εβδομάδας τῶν νηστειῶν εορτάζεται ἡ μνήμη τῆς καὶ ἔτσι ἡ ἀναφορά στον βίο τῆς εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ἓνας λειτουργικὸς ἀπόηχος. Αντίστοιχο εκτεταμένο θεματικὰ αγιολογικὸ στοιχεῖο συναντάμε και σε ομιλία τοῦ Ευσταθίου Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία διαρθρώνεται με βάση αγιολογικὲς παραπομπὲς στον βίο τοῦ μάρτυρα Νικηφόρου. Κατ' ἀναλογία και ἐδῶ παρουσιάζεται ὁ μάρτυρας Στέφανος, τοῦ ὁποίου το μαρτύριο παραλληλιζέται με αὐτὸ τοῦ Χριστοῦ, σε μια ἀνάπτυξη περίτεχνη με ἔντονη ρητορικότητα, συνδεδεμένο με τὴν περίοδο τῶν παθῶν τοῦ Πάσχα. Ακολουθῶς ὁ ομιλητὴς ἀναφέρει περιπτώσεις ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη οἱ ὁποῖοι κατηγορήθηκαν ὅτι παραβαίνουν τὶς ἐπιταγὲς τοῦ ευαγγελίου. Δεν παραλείπει να ἀναφέρει και τοὺς ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ὑπομένουν καρτερικὰ και δεν ἀνταποδίδουν ὅ,τι υφίστανται, ἀλλὰ και ευεργετοῦν. Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν τελείων «τοῦτο γὰρ καὶ τῶν ἐν νόμῳ τελείων κατόρθωμα». Προτρέπει λοιπὸν τοὺς πιστοὺς να ἔχουν αὐτοὺς ὡς πρότυπο, για τὴν ἀποφυγὴ τῆς οργῆς και τὴν ἐπιδίωξη τῆς πραότητος. Απὸ τοὺς Ἀποστόλους ξεχωρίζει τὸν Παῦλο και τὶς νουθεσίες τοῦ για ἀποφυγὴ κάθε κακίας «πᾶσα πικρία καὶ ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρδήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ». Ολοκληρώνει ἔτσι τὸ θέμα τῆς ἀοργησίας και τῶν παραδειγμάτων τῆς, με προτροπὴ προς ἐγκράτεια «ἐγκράτειαν τιμητέον νῦν ἔστι».

Για να προσδιορίσει πληρέστερα τὸ θέμα «τί ἐστὶ θυμὸς» ὁ ἐπίσκοπος προχωρεῖ στη σύγκριση τῆς οργῆς και τοῦ θυμοῦ με τὸν οἶνο και τὴ μέθη «ἐκστατικώτερον οἴνου, θυμὸς καὶ ὀργὴ, μέθης ἀσχημονέστερον». Με σημερινούς ὅρους θα λέγαμε ὅτι ὁ οἶνος, ὅπως ὁ θυμὸς, εἶναι ἡ ἐνέργεια που ἀλλοτριώνει τὴν ζωὴ σου και ἡ μέθη, ὅπως ἡ οργὴ, εἶναι ἡ πράξη που κάνει τὴν ζωὴ ἀκόμη πιο ευτελή. Ἀνάλογη παρουσίαση τῆς ἐπίδρασης τῆς μέθης

πρωτοσυναντούμε στον Βασίλειο Καισαρείας. Επιβεβαιώνεται στο σημείο αυτό ότι ο θυμός και η οργή δεν διαχωρίζονται προς το παρόν ως έννοιες από τον επίσκοπο. Απλώς εκφράζονται ως διαφορετικές εκφάνσεις της ίδιας κατάστασης. Ίσως αυτό να είναι και ένα αντεπιχείρημα στους μελετητές που θεωρούν ότι ο τίτλος περί θυμού της κατήχησης είναι λανθασμένος και για αυτό μεταγενέστερη προσθήκη. Για παράδειγμα, ο Δυσβουნიώτης εκτιμά πως ό,τι υπάρχει στον τίτλο είναι προσθήκη μεταγενέστερη, καθώς όπως λέει χαρακτηριστικά «τὸ περιεχόμενον τῶν ὁμιλιῶν τούτων δεν εἶναι ἰδίᾳ κατηχητικόν... καλοῦνται... πανταχοῦ προσλαλιαί, λόγοι, ὁμιλίαι, διαλέξεις». Αντίθετα, ο ρώσος Kryukon υπερδραματίζει του τίτλου «κατήχησις», θεωρώντας ότι το περιεχόμενο των ομιλιῶν του Χωνιάτη αντιστοιχεί σε αυτό που εκείνη την περίοδο θεωρείται “κατήχηση”. Στην πρώτη σημασία του όρου η “κατήχηση” ήταν μέρος του βαπτίσματος και το χρησιμοποιούσαν με αυτή τη σημασία και τον 12ο αιώνα, καθώς είχε παραμείνει ζωντανή η παράδοση να εκφωνούνται κατηχήσεις στην αρχή της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Ο Χωνιάτης πάντως δηλώνει ότι θα μελετήσει παράλληλα τα δύο πάθη, την οργή/θυμό και τη μέθη «καὶ εἶπερ παράλληλα δῆσομεν τὰ πάθη...». Από τη

σύγκριση οργιζομένων και μεθυσμένων προκύπτουν κοινές συμπεριφορές: και στους δύο είναι αλλοιωμένο το χρώμα του προσώπου τους, είτε έχουν ερυθρίασει είτε είναι ύπωχοι «ἄλλοτε ἄλλας χρωμάτων ποιότητος ἐπιχρωννυμένων ταῖς ὄψεσιν». Και οι δύο χάνουν την σωματική τους ισορροπία «σφάλλονται τὰς βάσεις». Και οι δύο γίνονται γελοίοι ή μισητοί

όταν φέρονται σε ἀψύχα ως ανθρώπους και το αντίστροφο «τύπτει πολλάκις ὁ μεθύων τοῖχον ἢ κίονα ὡς ἄνθρωπον ἢ ἄνθρώποις ὡς ἀψύχοις, προσφέρεται· καὶ γελάται μᾶλλον ἢ μισεῖται διὰ ταῦτα» ή όταν ομιλούν με άτομα που είναι απόντα «πάλιν οὐχ' ἦττον θατέρου θάτερος τοῖς ἀποῦσιν ὡς παροῦσι προσδιαλέγεται». Υπάρχουν και διαφορές: ο ένας ομιλεῖ με γελοῖο τρόπο ενώ ο ἄλλος μανιωδῶς και σαν λυσσασμένος «πλὴν ὁ μὲν μετὰ γελοιώδους ἐνίοτε φθέγματος· ὁ δὲ μετὰ μανιώδους καὶ λυσσώδους ἄσθματος παραβλύζει τοῦ στόματος». Ο μεθυσμένος ἐνίοτε παραφέρεται λεκτικά «γλῶττα μεθύοντι μὲν παραφερομένη πολλάκις τὸ μὴ συνετὰ λέγειν ἐξ ἀτυχήματος εὐτυχεῖ», ενώ ο οργισμένος εκστομίζει λόγια πικρά, βωμολόχα, προσβλητικά και υβριστικά «ὀργιζομένῳ δὲ οἷα ἐκθράσσει καὶ κέκραγεν ἀκόλαστα καὶ πικρὰ καὶ βωμολόχα ῥήματα, καὶ μεθ' ὄσης τῆς ἀσχημοσύνης καὶ ὕβρεως». Τέλος, ἡ μέθη φθίνει γρήγορα «καὶ μανίαν μὲν τοῦ μεθύοντος ὕπνος καὶ νύξ ἐπελθοῦσα ἔλυσε» ενώ ο θυμός διαρκεί «πολλοῖς ἡλίους συμπαρεκτείνεται». Στην ουσία εἶναι σαν να “ζωγραφίζει” ο ομιλητής τα χαρακτηριστικά που ἀφορούν σε ἕναν τύπο ἀνθρώπου. Πρόκειται για το λεγόμενο στη ρητορική θεωρία προγύμνασμα του “κοινού τόπου”. Ο Χωινιάτης αναγνωρίζει ὅτι σκιαγράφησε τους δύο τύπους ἀνθρώπων, ὅτι ἐπιχείρησε να αναπαραστήσει

την οργή και τη μέδη σαν σε έναν ζωγραφικό πίνακα, ώστε να γίνουν κατανοητές «ἀλλὰ τί σκιαγραφῶ μέδης καὶ ὀργῆς ἀσχημοσύνας· οἶδατε ταύτας ὡς ἐν πίναξιν ἀρχετύποις τοῖς πάσχουσι».

Στη συνέχεια συνδέει τη μέδη και το θυμό με το παρόν, την περίοδο της νηστείας «καὶ ἐπειδὴ μέδη τίς ἀπεδείχθη καὶ ὁ θυμὸς· καὶ μέδη βακχικωτέρα, ἀποσχόμεθα καὶ ταύτης τῆς μέδης· καὶ μάλιστα νῦν». Και επειδὴ στο διάστημα της νηστείας είναι παράκαιρο να μεθούν, δεν πρέπει και να οργίζονται «ἐπομένου τῷ τῆς νηστείας καιρῷ καὶ τοῦ αἶρειν χειρας ὁσίας ἄνευ ὀργῆς».

Η απόπειρα του ρήτορα να προσδιορίσει «τί ἐστὶ θυμὸς» ἔχει διατρέξει διάφορα στάδια: παρέθεσε βιβλικές περιπτώσεις θυμού και αοργησίας, “εκρητορίκευσε” τον θυμό συγκρίνοντάς τον με την μέδη, τον συνέδεσε με τον

«καιρό» της νηστείας, για να καταλήξει τώρα στη διατύπωση προτροπῶν προς τους πιστούς, ως προς τη διαχείριση του θυμού τους «καθαρθῶμεν ... μακροθυμῶμεν ... ὦμεν ἐν φρονήσει πολλῇ ... μὴ εὐθύς ἀνθυβρίσης ... ἀλλὰ συλλογισμῷ τὴν ὕβριν ἀναλόγισαι». Η τελευταία προτροπή ερείδεται στη σκέψη ὅτι πολλές φορές ο ἄνθρωπος εξαπατάται ως προς την ὕβρη που υφίσταται «καὶ εἰ μὲν ἀληθὴς ἐστὶν ἡ ἐπιρριφεῖσα σοι ὕβρις, σαυτὸν αἰτιῷ εἰργασμένον τὰ οὕτως ἐφύβρισται» και προβαίνει σε λανθασμένες αντιδράσεις. Ο ἐπίσκοπος ἐφιστά την προσοχή του ακροατηρίου σε ψευδεῖς κατηγορίες ἢ σε παραπλανήσεις, στην «ψευδὴ αὔρα» και στα «κωφὰ βέλη», ὅπως τις χαρακτηρίζει. Και στη μικρὴ ἀντίδραση του υποθετικού του συνομιλητή, ὅτι πολλές φορές ἡ ἀνταπόδοση τῆς ὕβρης ἐπιβάλλεται ἢ ὅτι ἀξίζει ἡ ἀμυνα «ναὶ φησὶν ἀλλὰ τὸ ὑβρίζειν ἐνὶ γε τῷ τρόπῳ ἐπίρρητον καὶ τοῦ ἀμύνεσθαι ἀξίον», ἀπορρίπτει τὴν ἀντεκδίκηση. Παρουσιάζει δύο εἰκόνες/ἀναλογίες: εἶναι σαν να γίνεται πειρατὴς ὁ ἴδιος ὁ πιστὸς ἢ κλέπτης προκειμένου να ἀμυνθεῖ σε αὐτὸν που του ἐπιτίθεται ἢ σαν να ἀντιδρά παράλογα, με ὅμοιο δηλαδὴ τρόπο,

σε κάποιον που από μέθη παραλογίζεται. Και όλη η διατύπωση ολοκληρώνεται με ρήση από τις Παροιμίες Σολομώντος «άνηρ γάρ θυμώδης ουκ εύσχήμων». Ταυτόχρονα από την ίδια βιβλική πηγή «έν πεινᾶ ψώμιζε αύτὸν· έν διψᾷ πότιζε αύτὸν· τούτο γάρ ποιῶν, άνδρακας πυρὸς σωρεύσεις έπί τήν κεφαλήν αύτου» ξεδιπλώνεται ένας ακόμη συλλογισμός περί της αποφυγής μίμησης αρνητικών συμπεριφορών. Ο επίσκοπος προτρέπει τους πιστούς να μιμηθούν τη δική του προτροπή ενάντια σε πάθη και συμπεριφορές «ταύτα ζήλωσον αύτὸς έμοι πειθόμενος και πρὸς τήν κατά ψυχήν μάχην εκ τῶν πρὸς αίμα και σάρκα πολέμων έπιρρώδητι τῇ μιμήσει». Προτρέπει σε μεγαλοψυχία και σε απάθεια «μεγαλοψύχως διαφέρεις και άπαθῶς, ως άπλήξ φυλαχθείς άντιπλήξεις τὸν έχθρὸν και λυπήσεις μή λυπούμενος».

Ο ορισμός του «τί έστι θυμός» συνεχίζεται, αλλά αυτή τη φορά με άλλον τρόπο, με μεταφορές. Έτσι ο θυμός είναι «θρασύς ίππος και δυσήνιος· έμπρησμός έστιν εκούσιος· δαίμων αυθαίρετος». Για τις υπερβολικές θυμικές συμπεριφορές, ο επίσκοπος τονίζει ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι βοήθειας: η λογική, ο φόβος Θεού, τα σωστά πρότυπα, η αγάπη, η ταπεινώση «πολλοίς δέ ὅμως εις τὸ περιγενέσθαι τοῦ κακοῦ βοηθούμεθα· λόγω· φόβῳ Θεοῦ· καλοῖς ὑποδείγμασι· αγάπῃ· ταπεινώσει· μάλιστα». Τρία παραδέματα επικυρώνουν την ανάγκη ταπεινότητας: η ρήση του Χριστού «πρᾶος εἰμί», ο χαρακτηρισμός της καρδιάς που έχει ταπεινωθεί «τεταπεινωμένη και συντετριμμένη καρδιά» σύμφωνα και με τον Αριστοτέλη «οὐ καχλάζει τῇ ζέσει τοῦ περι αύτην αίματος· οὐδ' ὀρέξει τῆς άντιλυπήσεως έρεδιζεται», ο λόγος του προφήτη Ιώβ «ὁ ταπεινὸς σκώληκα έαυτὸν και γῆν και σποδὸν

λογιζόμενος». Στη συνέχεια ο ρήτορας επεξηγεί τους μεταφορικούς ορισμούς του θυμού. Ο θυμός είναι ίππος, είναι εμπρησμός που μπορεί να τον σβήσει η μνήμη της ταπεινής καταγωγής μας. Κατά τον επίσκοπο, μόνο ο Χριστός μπορεί να καταπραΐνει τον θυμό «*ἂν ὁ παιδόμενος συνοικῶν ἡμῖν οὗτος δαίμων ἐνοχλῆ, Χριστῷ προσδράμωμεν καὶ τοῦ κακοῦ ἀπηλλάγμεθα*» και έχει κατορθώσει να εκδιώξει κάθε είδους δαιμόνια «*οὗτος γὰρ οἶδε τὰ τε λοιπὰ δαιμόνια διώκειν*». Παράλληλα δέχθηκε τη σταύρωσή του αγόγγυστα «*ὡς ἄφωνος ἄμνος ἀγόμενος καὶ σταυρούμενος καὶ τῶν σταυρούντων ὑπερευχόμενος*». Με τη σκέψη αυτή εμφανίζεται τώρα στον λόγο το θέμα του σταυρού.

Με την αναφορά του σταυρού, η κατήχηση σε αυτό το επιλογικό τμήμα συνδέεται με το τελετουργικό της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και συγκεκριμένα με την Κυριακή της Σταυροπροσκυνήσεως. Ο κατηχητής εξαίρει την πνευματική δύναμη του σταυρού, παραθέτει παραδείγματα προτύπωσης

του σταυρού στην Παλαιά Διαθήκη και κατόπιν σκιαγραφεί περιπτώσεις λειτουργίας του στην Καινή «*σταυρός ἐκαινούργει τυπικῶς σκιαγραφούμενος*», καθώς το ευαγγέλιο βρίθει σχετικών «*διηγημάτων*». Στη χριστιανική λατρεία, εξάλλου, ο σταυρός είναι ένα από τα πιο προσφιλή σύμβολα. Συμβάλλει στη νέκρωση του θανάτου, στην κατάλυση του Ἄδη, στον εκτοπισμό των ειδώλων και των δαιμόνων, στην ελευθερία των ψυχών, στη σωτήρια αιχμαλωσία του κόσμου, στη θεραπεία κάθε είδους νόσων και γενικά στον εκτοπισμό των παθῶν «*οἷας ἐπιβουλῶν πλοκάς διέσπασε, καὶ θηρῶν ὄρμας ἔσβεσε*». Η δύναμή του ως συμβόλου είναι απεριγραπτή «*ποῦ πορευθῶ καὶ οὐχ εὐρήσω σταυροῦ τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν*». Και αυτή η “θεολογία” του σταυρού συνεχίζεται με άλλα συμβολικά θέματα.

Η κατήχηση φτάνει στο τέλος της με προτροπές σχετικές με το θέμα του σταυρού «σταυρῶ προσπλεκώμεθα· σταυρὸν ἀγκαλιζώμεθα· σταυρὸν προσπτυσσώμεθα· σταυρὸν προβαλλώμεθα». Οι προτροπές αφορούν κυρίως στην σταυρική κίνηση με τα χέρια μας, όταν ευρισκόμαστε στον κλύδωνα του θυμού, της οργής ή όταν μας αντιπαραταχθεί μια δυσκολία «σταυρὸν ἐπὶ

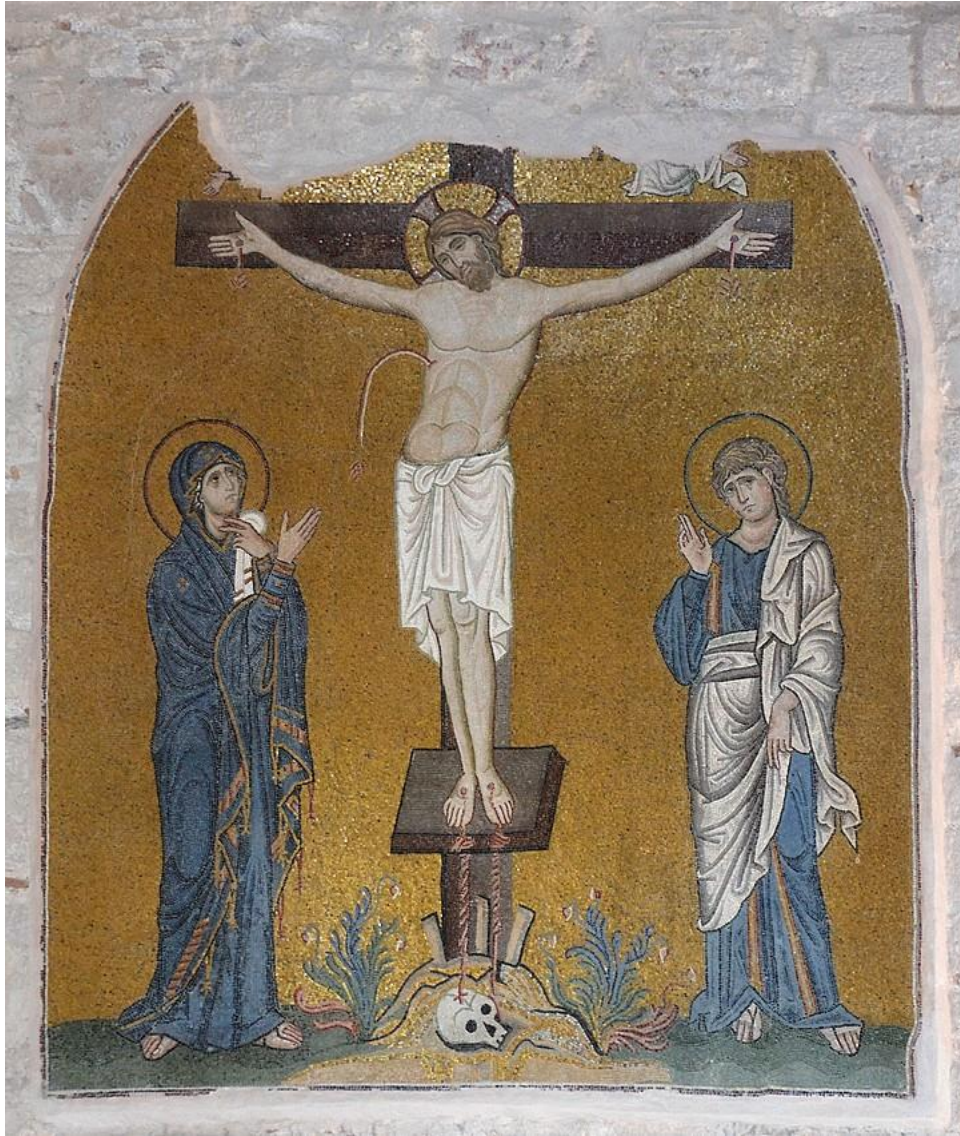

τῶν στέρνων ἐγγαράττωμεν, καὶ διεβήμεν διασχόντες τῆς ὀργῆς τὸν κλύδωνα· ἂν παρατάττηται τις χαλεπότης, εἰς προσευχὴν σταυροειδῶς ἐκπετώμεν τὰς χεῖρας». Η δυσκολία μπορεί να είναι ενίοτε εσωτερική και κρυφή. Και τότε πρέπει να έχουμε τον σταυρό ενώπιον μας «ἂν κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄψεως ὑφέρπων λάθοι πῶς ἐμφύς καὶ δακῶν, πρὸς τὸν ἐν ξύλῳ κρεμάμενον βλέπωμεν». Από τα λόγια του επισκόπου γίνεται σαφές ότι και η θέαση της αναπαράστασης του εσταυρωμένου, της εικόνας του Χριστού στην εκκλησία, συνδράμει στην

εσωτερική μας κάθαρση «ἀποκλυσθήσεται ἡμῖν τὸν Σωτῆρα ὀρώσι γευόμενον χολῆς». Και όχι μόνο αυτό, αλλά και η ευχή που δίδεται στο όνομα του εσταυρωμένου –«μνήσθητι τῶν σταυρούντων»– είναι σαν μια θεία επωδή της ανεξικακίας και της πραότητας «ἂν ὑπερευχόμενον τῶν σταυρούντων ἀκούσωμεν, τὸ ἀμυντικὸν τοῦτο καὶ ὄφεῶδες ὡς ὑπὸ τινος θείας ἐπωδῆς ἰασώμεθα· εἰς τοῦτο γὰρ πέπονθε, διδοὺς ὑπογραμμὸν ἀνεξικακίας καὶ πραότητος».

Η “επωδή” του λόγου, για να χρησιμοποιήσουμε τον χαρακτηρισμό του Χωνιάτη, αποτελεί μία σύντομη ανακεφαλαίωση των θεμάτων που ήδη αναπτύχθηκαν. Ο επίσκοπος προτρέπει τους πιστούς να ασπασθούν –πέρα από την εγκράτεια της τροφής που απαιτεί ο καιρός της νηστείας– και την εγκράτεια της οργής και του θυμού, γιατί με αυτό τον τρόπο τιμούν το Χριστό που με το πάθος του διδάσκει την ανεξικακία «οὕτω γὰρ

θεραπεύσομεν μάλλον τὸν μακροθύμως παθόντα καὶ οἷς πέπονθεν ἀνεξικακίαν διδάσκοντα». Ο λόγος δηλαδή ολοκληρώνεται με αναφορά στην σταύρωση του Χριστού, η οποία τον συνδέει με το παρόν καθώς ο λόγος εκφωνείται την περίοδο της μεγάλης Τεσσαρακοστής, περίοδο κατά την οποία εορτάζονται και τιμώνται τα πάθη του εσταυρωμένου.

Σταύρωση Μονής Δαφνίου

Εἰς τὴν σταύρωσιν.

Δράκοντι δηχθεὶς καὶ νοητοῖς σκορπίοις,
θνήσκων τε μικροῦ καὶ τὰ λοιπὰ πνέων
ἀναθεωρῶ τὸν κρεμασθέντα ξύλω,
ὡς καὶ θανὼν πως ἀναβιώην πάλιν.
Ἄνάστασις γὰρ ἐστὶ καὶ ζωὴ μόνος,
ὡς ἀμνὸς αἴρων κοσμικὴν ἁμαρτίαν.
Εἰ χάλκεος γὰρ καὶ τυπικός τις ὄφις
ἐρπυστικῶν δῆγμασι θανατουμένους
ἐζωοποιεῖ προσδεδορκότας μόνον,
πῶς οὐκ ἂν αὐτὸς ἐξαναστήσεις, ἀναξ,
κέντρῳ πεπληγότα με τῆς ἁμαρτίας
καὶ κείμενον δειλαῖον ὡς τεθνηκότα
καὶ βλέμμ' ἀνατείνοντα πρὸς σέ καὶ μόνον;
Ἄλλ', ὦ πρὸς ὕψος ἀναβάς θεοῦ λόγε,
ὡς πάντας ἄρδην πρὸς σεαυτὸν ἐλκύσαις,
ὡς αἰχμαλωτεύσειας αἰχμαλωσίαν,
ὡς αὐτὸς εἶπας καὶ Δαυὶδ ψάλλον ἄδει,
ἔλκυσον, ἀπάλλαξον αἰχμαλωσίας
καὶ προσλαβοῦ με τὸν κακοῖς ἀπωσμένον
χερσὶ ταθείσαις σταυρικῇ διατάσει,
καὶ ζωοποιῶ σῶ τριταίῳ θανάτῳ
ἐμπνευσον ἐμπνεύσαντι παλινζωίαν
ὡς πνεύματι ζῶ σὴν τε νέκρωσιν φέρω
καὶ συμμετάσχω, σῶτερ, αἰιζωίας.

Ο χαλκούς ὄφις.

Στη σταύρωση

Πληγωμένος ἀπὸ το δράκοντα καὶ τοὺς
φантаστικούς σκορπιούς σχεδὸν
πεθαίνοντας καὶ ψύχοντας βλέπω
μπροστά μου αὐτὸν που κρεμάστηκε στο
Σταυρὸ μήπως μπορέσω, ἀν καὶ ἔχω
πεθάνει, νὰ ξαναζήσω. Ἡ Ἀνάστασις
εἶναι καὶ ἡ ζωὴ καὶ αὐτὸς μόνος ὡς
ἀμνὸς σήκωσε τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου
γιατί ἀν κάποιος χάλκινος καὶ πλαστός
ὄφις ἔδινε ζωὴν σε αὐτοὺς που
θανατώνονταν ἀπὸ τὰ δαγκώματα τῶν
ερπετῶν στρέφοντας μόνον τὸ βλέμμα
τοῦς αὐτὸν πως ἐσύ ὁ ἴδιος Βασιλεῖά μου
δεν θὰ ἀναστήσεις ἐμένα που ἔχω
πληγωθεὶ ἀπὸ τὸ κεντρί τῆς ἁμαρτίας
καὶ κείτομαι δειλὸς σαν νεκρὸς ἀκόμα
καὶ ἀν σηκώσω τὸ βλέμμα μου σε σένα
καὶ μόνον; Ἀλλὰ Λόγε ἐσύ που ἀνέβηκες
ψηλά στον Θεὸ ὅπως θὰ τοὺς
προσελκύσεις ὅλους μαζί πρὸς ἐσένα
ὅπως θὰ αἰχμαλωτίσεις τὴν αἰχμαλωσία
ὅπως ἐσύ ὁ ἴδιος εἶπες στο Δαβὶδ νὰ σε
ὑμνοῦν ψάλλοντας τραγούδια, πάρε με,
ἀπάλλαξε με ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία καὶ
δέξου με ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἔχω
ἀπομακρυνθεὶ λόγῳ τῶν κακῶν με τὰ
χέρια που τεντώθηκαν πάνω στο σταυρὸ
με τὸ ζωοποιὸν τριήμερὸ σου θάνατο
ἐνέπνευσε με με τὸ πνεῦμα τῆς
ἀνάστασης, γιατί ζῶ με τὸ πνεῦμα σου
καὶ κουβαλᾶω τὴ δικὴ σου νέκρωσι καὶ
συμμετέχω, Σωτήρα μου, στὴν αἰώνια
ζωή.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ ποιήματος στα νέα ἑλληνικά εἶναι ἀπὸ
τὴν Χρ. Παλακίδου, σε ἐργασία τῆς στο ΜΤΠ τῆς
Βυζαντινῆς Φιλολογίας τοῦ ΔΠΘ